

Predmet C-882/19**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

3. prosinca 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Audiencia Provincial de Barcelona (Španjolska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

24. listopada 2019. (pojašnjena i proširena 12. studenoga 2019.)

Tužitelj:

Sumal, S. L.

Tuženik:

Mercedes Benz Trucks España, S. L.

Predmet glavnog postupka

Prethodnim postupkom želi se razjasniti odgovaraju li nacionalna društva kćeri za odgovornost svojih matičnih društava koja proizlazi iz protutržišnih postupanja i, u slučaju potvrdnog odgovora, odrediti za to potrebne pretpostavke. Konkretno, spor se odnosi na pasivnu legitimaciju društva kćeri jednog od društava za koja se smatralo da su sudjelovala u zabranjenom sporazumu, u slučaju kada to društvo kći nije bilo stranka u prethodnom upravnom postupku pred Komisijom.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Velik broj postupaka, u kojima su podnesene građanske tužbe radi naknade štete koje su kasnije u odnosu na utvrđenje nezakonitosti u području zaštite tržišnog natjecanja, osobito kad je riječ o transnacionalnim nezakonitostima i poteškoće koje postavlja upućivanje sudskih poziva strankama kojima se pripisuje povreda u upravnom postupku utvrđivanja povrede, doveli su do toga da se tužbe radi naknade ne podnose izravno protiv matičnih društava kojima su u upravnom

postupku izrečene sankcije, nego protiv nacionalnih društava kćeri, zbog toga što se sjedište matičnih društava nalazi u zemlji različitoj od zemlje postupka.

U pravilu, riječ je o društvima kćerima u kojima matična društva koja su počinila povredu drže sve vlasničke udjele i koja ta matična društva koriste kako bi komercijalizirala proizvode kojima je povreda počinjena, što na neki način može dovesti do zaključka da su i ta društva kćeri ostvarila korist od povrede.

Uobičajeno je da se društva kćeri brane osporavajući postojanje svoje pasivne legitimacije, pitanje na koje različita nacionalna prvostupanjska tijela daju proturječne odgovore:

(a) Neki sudovi smatraju da ne treba ocjenjivati nepostojanje pasivne legitimacije društava kćeri jer smatraju da ona proizlazi iz primjene na slučaj doktrine gospodarske cjeline i jedinstva poduzetnika koja proizlazi iz sudske prakse Suda u sličnim slučajevima, iako je riječ o slučajevima proširenja odgovornosti društva kćeri na matično društvo.

b) Drugi pak smatraju da takvu doktrinu, koja ima svoj pandan u unutarnjem pravu u članku 71.2. točki (b) nacionalnog Leya de Defensa de la Competencia nacional (Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja), treba tumačiti u najužem smislu te da ju se ne može obrnuto primjenjivati (proširujući odgovornost matičnog društva na društva kćeri) jer nije ispunjena pretpostavka kojom se opravdava ta doktrina, odnosno postojanje kontrole ili mogućnosti izvršavanja odlučujućeg utjecaja na odluke društva kćeri.

U osnovi svakog od tih stajališta postoje uvjerljivi razlozi koje u svakom slučaju treba prethodno razmotriti Sud Europske unije. U biti, pred Sudom je u tijeku postupak povodom žalbe podnesene protiv presude Općeg suda (deveto vijeće) od 12. prosinca 2018. u predmetu T-677/14, Biogaran/Komisija, koju je 28. veljače 2019. podnijelo društvo Biogaran, u kojoj se poziva na povredu načela proporcionalnosti i povredu ciljeva članka 101. UFEU-a zbog toga što je odgovornost matičnog društva za zabranjeni sporazum proširena na društvo kćer.

Osim toga, sam je Sud smatrao da to nije pitanje koje se isključivo odnosi na nacionalno pravo svake države, nego na cjelokupno pravo Unije.

S druge strane, relevantnost ovog pitanja ne zaustavlja se na ovom konkretnom predmetu, nego će mišljenje Suda biti vrlo važno za ishod brojnih drugih postupaka. To utvrđenje potiče na proširenje predmeta pitanjâ ne samo na materijalne aspekte već i na postupovna pitanja koja mogu utjecati na mogućnosti upućivanja sudskog poziva matičnom društvu koje je počinilo povredu putem društava kćeri.

Prethodna pitanja

- A) Opravdava li doktrina gospodarske cjeline koja proizlazi iz doktrine samog Suda Europske unije proširenje odgovornosti matičnog društva na društvo kćer ili se takva doktrina primjenjuje samo radi proširenja odgovornosti društava kćeri na matično društvo?
- B) Treba li se proširenje pojma gospodarska cjelina provesti u području odnosa *unutar* grupe vodeći računa jedino o čimbenicima kontrole ili se može utemeljiti i na drugim kriterijima, među ostalim na tome da je društvo kćer moglo ostvariti korist radnjama povrede?
- C) Ako se prizna mogućnost proširenja odgovornosti matičnog društva na društvo kćer, koje su pretpostavke koje bi to omogućile?
- D) Ako odgovor na prethodna pitanja ide u prilog prihvatanja proširenja odgovornosti za radnje matičnog društva na društva kćeri, je li nacionalni propis kao što je to članak [71.2] Leya de Defensa de la Competencia (Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja)[,] koji jedino razmatra mogućnost proširenja odgovornosti društva kćeri na matično društvo i to samo ako postoji situacije kontrole matičnog društva nad društvom kćeri?

Relevantne odredbe prava Unije

Članak 267. UFEU-a

Presuda Općeg suda od 12. prosinca 2018., Biogaran/Komisija, T-677/14, osobito točke 218. i 223.

Presuda Suda od 14. ožujka 2019., Skanska Industrial Solutions i dr., C-724/17, ECLI:EU:C:2019:204

Presuda Suda od 27. travnja 2017., Akzo Nobel i dr./Komisija, C-516/15 P, ECLI:EU:C:2017:314

Presuda Suda od 14. prosinca 2006., Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Zb., str. 111987., t. 40.

Presuda Suda od 10. rujna 2009., C-97/80, Komisija/Francuska

Relevantne odredbe nacionalnog prava

Članak 71.2. točka (b) Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja

Članak 214.1. Leya de Enjuiciamiento Civil (Zakon o građanskom postupku)

Kratak prikaz činjeničnog stanja i glavnog postupka

- 1 Društvo Sumal, S. L. podnijelo je protiv društva Mercedes Benz Trucks España, S. L. (u daljnjem tekstu: MB Trucks) tužbu u redovnom postupku zahtijevajući od njega iznos od 22 204,35 eura na ime naknade štete koja proizlazi iz radnje povrede pravila o zaštiti tržišnog natjecanja koju mu pripisuje i koja se sastoji od povrede članka 101. UFEU-a zbog utvrđivanja cijena u Europskom gospodarskom prostoru od 1977. do 2011. između glavnih proizvođača kamiona (tzv. kartel kamiona), među kojima se nalazi i Daimler, matično društvo tuženika.
- 2 Tuženik se pak usprotivio tužbi pozivajući se, među ostalim, na promašenu pasivnu legitimaciju, s obzirom na to da je smatrao da je za nezakonitost na koju se poziva jedino odgovorno matično društvo Daimler AG čija je pravna osobnost različita od pravne osobnosti tuženika.
- 3 Pobjanom odlukom odbijena je tužba jer je prvostupanjski sud smatrao da tuženik nije imao pasivnu legitimaciju s obzirom na to da je polazio od toga da je jedino odgovorno matično društvo, jedini subjekt koji se spominje u prethodnom upravnom postupku u kojem je izrečena sankcija koji je protiv kartela vodilo tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja Europske unije.
- 4 Tužitelj u žalbi tvrdi da je pobjana odluka zahvaćena pogreškom u primjeni prava jer je njome ocijenjeno da društvo kćer tuženik nema pasivnu legitimaciju, ustraje na tome da postoji pasivna legitimacija i zahtijeva da se uđe u meritum i donese presuda kojom se prihvaća tužbeni zahtjev.
- 5 Tuženik osporava žalbu argumentirajući da je prvi žalbeni razlog, koji se odnosi na procesnu legitimaciju, nedopušten.
- 6 Žalbeni sud prekinuo je postupak i dostavio strankama rješenje o prekidu postupka u kojem im je dodijelio rok od pet dana da se izjasne o mogućnosti i prikladnosti upućivanja prethodnog pitanja Sudu Europske unije o pitanjima koja se odnose na pasivnu legitimaciju društva kćeri jednog od društava za koje se smatralo da je sudjelovalo u zabranjenom sporazumu kad takvo društvo kći nije bilo stranka prethodnog upravnog postupka pred Komisijom.
- 7 Tuženik, MB Trucks, usprotivio se upućivanju pitanja tvrdeći da predložena pitanja nisu bila predmet postupka, da nije potrebno uputiti pitanje koje se odnosi na moguće proširenje odgovornosti na društvo kćer jer je riječ o jasnom pitanju (u negativnom smislu) i jer pitanja koja se žele postaviti nisu obrađena u okviru osnovnog postupka.
- 8 Suprotno tomu, tužitelj se izjasnio za upućivanje prethodnog pitanja.

Glavni argumenti stranaka u glavnom postupku

- 9 Nakon što je utvrdio da je ugovorom o leasingu između 1997. i 1999. stekao dva kamiona grupe Daimler (Mercedes Benz) od društva tuženika posredstvom društva Ster Motor, S. L., koncesionara, tužitelj je u tužbi istaknuo da je u odluci Komisije od 19. srpnja 2016. utvrđeno postojanje povrede članka 101. UFEU-a zbog nezakonitog utvrđivanja cijena u Europskom gospodarskom prostoru između 1977. i 2011., među glavnim proizvođačima kamiona, među kojima se nalazi i društvo Daimler AG, matično društvo tuženika. Iz toga zaključuje da je navedena povreda za njega podrazumijevala povećanje troškova izračunatih u visini od 20 % kupovne cijene.
- 10 Tuženik je pak tvrdio da tužitelj nije bio ni u kakvom ugovornom odnosu s društvom MB Trucks (ili društvom DAIMLER), s obzirom na to da su kamioni koji su predmet spora stečeni od koncesionara, subjekta koji je neovisan od društva MB TRUCKS (i društva DAIMLER) i njihovu konačnu cijenu nije odredilo ni društvo MB TRUCKS ni još manje društvo DAIMLER, nego je ona rezultat pojedinačnih pregovora koji su se odvijali s koncesionarom koji je prodao kamione, društvom STERN MOTOR S. L.
- 11 Pozvao se i na nepostojanje pasivne legitimacije, s obzirom na to da društvo MB Trucks nije bio adresat Komisijine odluke niti se ondje spominjao. Naime, jedino društvo grupe Daimler koje je odgovorno za sankcionirano postupanje, koje se sastoji u razmjeni određenih podataka između glavnih sjedišta proizvođača (i, od 2002., između određenih njemačkih društva kćeri), bilo je društvo DAIMLER AG. Konkretnije, uvodnom izjavom 11. navedene odluke utvrđuje se da „društvo Daimlera koje je odgovorno za povredu jest društvo Daimler AG (u daljnjem tekstu: Daimler), sa sjedištem u Stuttgartu, Njemačkoj.” Stoga društvo MB Trucks zaključuje da nije odgovorno za postupanje za koje je izrečena sankcija i da nema pasivnu legitimaciju u postupku povodom tužbe koju je podnio tužitelj, a koja se sastoji od zahtjeva za naknadu štete koja je navodno uzrokovana navedenim postupanjem.
- 12 Konačno, tvrdilo je da je naknade štete zbog izvanugovorne odgovornosti koja se tužbom potražuje zastarjela i da je Komisija optužila adresate odluke da su sudjelovali u nezakonitoj razmjeni podataka. Stoga je tvrdilo da je tužitelj trebao dokazati postojanje i opseg navodne štete kao i uzročnu vezu između povrede i navedene štete, i to prema pretpostavkama koje proizlaze iz sustava koji uređuje naknadu štete. Zaključilo je tvrdnjom da razmjena informacija nije utjecala na neto cijene koje su klijenti platili za kamione koje su prodavali koncesionari društva MB ESPAÑA.

Kratak prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 13 Sud koji je uputio zahtjev polazi od toga da je, u slučaju proširenja odgovornosti matičnog društva na društva kćeri, dopušteno podnošenje tzv. *follow on* tužbe protiv društva kćeri koje se nije smatralo uključenom strankom u prethodnom

upravnom postupku u kojem je izrečena sankcija jer se načelo jedinstva poduzetnika može tumačiti i odozgo prema dolje (od matičnog društva prema društvima kćerima) i obrnuto, pod uvjetom da se može smatrati da su društvo kći i matično društvo isti poduzetnik u svrhu reakcije na protutržišna ponašanja. Sud koji je uputio zahtjev smatra da ta mogućnost jasno proizlazi iz doktrine koju je Sud Europske unije uspostavio u presudi od 14. ožujka 2019. u predmetu C-724/17 (ECLI:EU:C:2019:204), slučaju koji je, međutim, vrlo različit od slučaja grupe poduzetnika, no ne smatra da to predstavlja prepreku primjeni te iste doktrine na slučaj u kojem je riječ.

- 14 Sud je u više odluka naglašavao da su autori Ugovorâ izabrali upotrebu pojma „poduzetnik” kako bi označili počinitelja povrede članka 101. UFEU-a (presuda od 27. travnja 2017., Akzo Nobel, C 516/15 P i prethodno navedena presuda od 14. ožujka 2019.). Pod tim Audiencia Provincial (Provincijski sud) shvaća da je Sud želio reći da je tim pojmom obuhvaćen svaki subjekt koji se bavi gospodarskom djelatnošću neovisno o njegovoj pravnoj prirodi i načinu financiranja. Također je navedeno da je, u tom poimanju, odgovornost više povezana s imovinom (poduzetnik, shvaćen u gospodarskom smislu), nego s određenom pravnom osobnosti.
- 15 U istom smislu, Sud je također pojasnio da, u tom istom kontekstu, treba shvatiti da pojam poduzetnik označava gospodarsku cjelinu, čak i ako se, s pravnog stajališta, ta gospodarska cjelina sastoji od nekoliko fizičkih ili pravnih osoba (presuda od 14. prosinca 2006., Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Zb., str. 111987., t. 40.).
- 16 Međutim, kada je Sud tu doktrinu primjenjivao u slučaju grupa poduzetnika, to je uvijek radio kako bi odgovornost proširio na matično društvo za djela koja se pripisuju društvu kćeri, kao što je to bio slučaj u dvjema presudama u vezi s grupom Azko (presuda od 27. travnja 2017. i od 10. rujna 2009. – predmet C-97/80). Osnova koja je opravdala tu primjenu nalazi se u ovlasti kontrole koju matično društvo ima da izvršava odlučujući utjecaj na ponašanje društva kćeri, za koju ovlast je malo vjerojatno da može postojati i u obrnutom slučaju, odnosno da društvo kći može imati kontrolu nad matičnim društvom. Stoga, ako je to jedini temelj kojim se može opravdati primjena doktrine gospodarske cjeline, sud koji je uputio zahtjev smatra da je dvojbena da bi proširenje odgovornosti bilo razumno u ovom slučaju u kojem ne postoji nikakav dokaz da društvo kći ima ovlast kontrole nad njemačkom matičnim društvom.
- 17 Presuda Općeg suda (deveto vijeće) od 12. prosinca 2018. (predmet T-677/14, Biogaran) opravdava to proširenje odgovornosti u oba smjera kada u točki 218. utvrđuje:

„[...] ako se društvu majci može pripisati odgovornost za povredu koju je počinilo njegovo društvo kći te se stoga ta dva društva mogu smatrati solidarno odgovornima za povredu koju je počinio poduzetnik koji ona čine, a da se time ne povrijedi načelo osobne odgovornosti, isto vrijedi *a fortiori* kada povreda koju je

počinio gospodarski subjekt, koji čine društvo majka i njegovo društvo kći, proizlazi iz zajedničkog ponašanja tih dvaju društava.”

Osobito, kada u točki 223., kako bi opravdao to proširenje, utvrđuje sljedeće:

„[...] valja podsjetiti da se na temelju odlučujućeg utjecaja koji društvo majka izvršava na svojem društvu kćeri koje je u njegovu stopostotnom vlasništvu može pretpostaviti da društvo kći obavlja radnje u ime i za račun matičnog društva i stoga poduzetnika čiji su ona dio.”

- 18 Međutim, činjenično stanje koje je referentna točka te odluke za iznošenje takvih navoda ne podudara se u potpunosti sa spornim slučajem.
- 19 Sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome može li smatrati da postoji navodno „sudjelovanje u povredi”, u svrhu proširenja građanskopravne odgovornosti matičnog društva na društvo kćer, zbog činjenice da je matično društvo koristilo društva kćeri, kao obični instrument komercijalizacije proizvoda kojima je povreda počinjena i da su ta društva kćeri slijedom toga stekla gospodarsku korist od radnji povrede ili se zahtijeva izravnije sudjelovanje u radnjama koje predstavljaju povredu.
- 20 S druge strane, sud ne smatra da je ideja kontrole na koju je Sud uputio u slučaju grupa poduzetnika jedina moguća osnova koja opravdava primjenu doktrine gospodarske cjeline, što proizlazi iz sudske prakse samog Suda u drugoj skupini slučajeva za koju je dobar primjer presuda Suda od 14. ožujka 2019. Radi se o slučaju prijenosa poduzeća u okviru restrukturiranja poduzetnika. Prema mišljenju Suda, u svrhu proširenja građanskopravne odgovornosti važnije je ispitivanje jedinstva poduzetnika iz strogo ekonomske perspektive nego iz pravne. Sam Sud u tom smislu navodi presude od 11. prosinca 2007., ETI i dr., C-280/06, EU:C:2007:775, t. 42.; od 5. prosinca 2013., SNIA/Komisija, C-448/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:801, t. 22. i od 18. prosinca 2014., Komisija/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, t. 40.
- 21 Stoga, ono što se tom drugom skupinom slučajeva dokazuje jest da temelj doktrine gospodarske cjeline nije jedini niti počiva isključivo na ideji kontrole nego se doima širim i utemeljenim na ideji o poimanju odgovornosti, ne iz isključivo pravne perspektive, nego prije ekonomske, u skladu s kojom odgovornost postoji ondje gdje je postojalo iskorištavanje učinaka povrede. Smatra da se ta ideja može izvući iz mišljenja nezavisnog odvjetnika u slučaju u kojem je Sud donio presudu 14. ožujka 2019., kada tvrdi da je cilj tog proširenja odvratiti poduzetnike od poduzimanja protutržišnih ponašanja, na način da se odgovornost treba više povezati s imovinom nego s određenom pravnom osobnosti.
- 22 Međutim, pravno utjelovljenje ispunjava važnu funkciju sigurnosti i dobrog pravnog poretka i iznimne su situacije u kojima ga se odričemo, što je očito iz primjene tehnike proboja pravne osobnosti u sudskoj praksi (doktrina s kojom se, iako je drugačija od one koja nas ovdje zanima, mogu povući određene paralele).

U našem slučaju dvoji se o tome je li navedena iznimka u dovoljnoj mjeri opravdana posebnostima koje su svojstvene području ili se zahtijeva neki dodatan uvjet, primjerice da je nemoguće ili pretjerano teško odgovornost onih kojima se u prethodnom postupku u kojem im je izrečena sankcija pripisala povreda učiniti djelotvornom. Od dvije skupine slučajeva u kojima je Sud primijenio doktrinu gospodarske cjeline, prema mišljenju žalbenog suda, u jednoj je implicitno prisutna ta ideja (slučajevi prijenosa poduzeća) no tome nije tako u predmetima grupa poduzetnika, u kojima proširenje odgovornosti na matično društvo nije uvjetovano time da nije moguće poslužiti se imovinom društava kćeri kako bi se njihova odgovornost učinila djelotvornom.

- 23 U slučaju da se zahtijeva to dodatno opravdanje, sud koji je uputio zahtjev također se pita predstavlja li dovoljno opravdanje poteškoća koju uzrokuje upućivanje sudskog poziva matičnim društvima u različitim zemljama od onih u kojima se vode sporovi, što, osim što uzrokuje znatne troškove, podrazumijeva i značajnu odgodu. U svakom slučaju, sigurno je da poduzetnici općenito odbijaju prihvatiti sudski poziv kojim im je upućen u zemlji spora i putem njihovih društava kćeri odnosno putem pravnih službi koje ih inače zastupaju u drugim sličnim postupcima.
- 24 U postupcima kojih nije mnogo te poteškoće mogu uzrokovati važno ograničenje pristupa sudu za oštećenike, te stoga mogu biti suočeni s tim da su prisiljeni na dodatno plaćanje i snositi znatno kašnjenje u odvijanju postupka. Usto postoji dodatna poteškoća koju podrazumijeva izvršenje, ako bi konačno bilo potrebno obratiti se sudu druge države kako bi se presuda izvršila.